

Mattilsynet

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Reindrift og dyrevelferdsregelverket

Reindriftseminaret 2017

Mo i Rana 22.02.2017

Seniorrådgiver/veterinær Berit Gjerstad

Mattilsynet, Region Nord

Tamreinen; et semidomestisert dyr

- Reindriften i Norge kjennetegnes av stor variasjon fra nord til sør.
- Reindriften i en særstilling ved hold av produksjonsdyr(mellomposisjon mellom ville dyr og husdyr.)
- Produksjonsrelaterte sykdommer sees ikke slik som i intensiv husdyrproduksjon.
- Tamrein får i hovedsak dekket sine atferdsmessige behov på et fritt utmarksbeite.
- **Dyrevelferdsmessige utfordringer!**
- Overbeiting, låste beiter, tap til rovvilt, sykdom ol.
- **Tamreinens rettslige vern?**

Lover og forskrifter

- Samfunnets minimumskrav reflekteres i lover og forskrifter, men regelverk alene kan ikke sikre det enkelte dyret god dyrevelferd.
- Regelverket angir minimumskrav, ikke anbefalinger.
- Ofte ønskelig å gjøre ting bedre enn lovverket krever.
- Den enkelte dyreeier har selv ansvar for å ha oversikt over aktuelle lover og forskrifter (www.lovdatab.no)

Aktuelle lover og forskrifter

Lov 01.01.2010 om dyrevelferd

- Forskrift 03.07. 2006 nr. 885 om velferd hos produksjonsdyr.
- Forskrift om næringsmessig transport.
- Forskrift om avliving av dyr
- Forskrift om bruk av krumkniv

Dyrevern - dyrevelferd

Husdyras fem friheter(Brambell)

- Frihet fra sult, tørst og feilernæring
- Frihet fra ubehag
- Frihet fra frykt og stress
- Frihet fra smerte, skade og sykdom
- Frihet til å utøve normal atferd

Dyrevelferd

- Omsorg for dyra
- Godt stell
- God helse
- **Etiske og moralske normer**

Smerte

- Dyr føler smerte omtrent som oss.
- Smerte medfører lidelse
- Ved vurdering av smerte må en være klar over at et flokk- og byttedyr som rein er flink til å skjule smerte.
- Smertens betydning for dyrets velferd avhenger av intensitet, varighet og hyppighet.
- Smerte fører ofte til endringer i dyrets oppførsel.
- Skjære tenner, trekker seg vekk fra flokken, ikke spiser, nedstemte.

Normal atferd

Beite i utmark er et vesentlig velferdsgode for dyrene.

- **utøve normal atferd.**
- **lite produksjonsrelaterte sykdommer**
- **fri spredning av dyra i terrenget kan forebygge parasittproblem**

Historikk

- 1997 konkluderte professor Frøslie at tamrein var omfattet av dyrevernsloven av 1974.
- I 2000 tilføyelse i dyrevernsloven «herunder tamrein» til bestemmelsen om tilsyn og stell for husdyr.
- Gjeldende dyrevelferdslov viderefører rettstilstanden om tilsyn og stell.

Lov om dyrevelferd

Tamrein er på lik linje med alle dyrearter omfattet av de generelle bestemmelsene om behandling av dyr.

- Dyr har **egenverdi** uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker.
- Dyr skal behandles godt og **beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger**

Dyreeier

- Med et eierforhold til reinsdyra følger også plikter nedfelt i dyrevelferdsloven.
- Reineier har plikt etter loven til å føre tilsyn med sine dyr, sørge for nok mat og behandle /avlive sjuke/skadde dyr om nødvendig.
- Skjønnsmessig vurdering om hvor langt denne plikten går.

Dyrevelferdslovens § 24. *Tilsyn og stell*

Dyreholder skal **sikre at dyr får godt tilsyn og stell**, herunder sikre at:

- a. fôr, beite og vann er av god kvalitet, dekker dyrets behov for næring og væske og fremmer god helse og velferd. Dyr skal ikke tvangsfôres eller tvangsvannes, med mindre det skjer av dyrehelsemessig grunn,
- b. dyr beskyttes mot skade, sykdom, parasitter og andre farer. Syke og skadde dyr skal gis forsvarlig behandling og avlives om nødvendig,
- c. spredning av smitte begrenses, og
- d. dyr, der det er relevant, blir tilstrekkelig tamme til å kunne håndteres og stelles på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Forarbeidene til loven

- **Utdyping:** «*For tamrein og andre dyr som går ute hele eller deler av året, vil dette innebære at dyreeier blant annet skal kunne oppdage farer og hjelpeløse, syke, avmagrede eller skadde dyr. Dette for å kunne iverksette nødvendige tiltak, herunder nødvendig behandling eller avliving for å hindre at dyr lider over tid. Plikten til å føre tilsyn med dyrene når de er på beite må avpasses etter de klimatiske og stedlige forhold, herunder terreng, beitegrunnlag, farer på beitet og lignende.»*
- Dette medfører at det ikke noen tvil om at rettsvernet tamrein på beite har når det gjelder tilsyn og stell.

Dyrevelferd – regelverk...

- **Transport**
- **Driving**
- **Samling**
- **Merking**
- **Kastrering**
- **Avhorning**
- **Avliving**
- **Osv...**

Forskrift om velferd for produksjonsdyr.

- Det finnes ingen spesifikk forskrift om hold av eller velferd for tamrein slik som hos andre produksjonsdyr.
- Forskrift om velferd om produksjonsdyr er en generell forskrift og gjelder også for tamrein.

§ 5. Tilsyn med dyrene:

...Dyr som holdes på annen måte, skal ha tilsyn tilstrekkelig ofte til at en god dyrevelferd blir ivaretatt og lidelse hos dyrene unngås.

...Et dyr som later til å være sykt eller skadet, skal så snart råd er tas forsvarlig hånd om. Veterinær skal kontaktes hvis dyret ikke i løpet av kort tid blir bedre. Syke eller skadde dyr skal isoleres på egnet plass med tørr og myk liggeplass, dersom dette er til beste for dyret. Dersom det vil føre til unødig lidelse for dyret å leve videre, skal det avlives.

Håndtering av syk, skadet eller hjelpesløs rein

Dyreeiers ansvar å sikre riktig håndtering av syke, skadde eller hjelpesløse dyr.

- oppfølging og vurdering
- tas ut av flokken og ekstra tilsyn og stell
- behandling
- evt avlives

Krav til beskyttelse

Produksjonsdyrforskriften: § 8. Bygninger og dyremiljø

- Dyr som holdes varig eller regelmessig utendørs, skal om nødvendig og mulig, beskyttes mot ugunstige værforhold, rovdyr og andre helsefarer i området.

Tap av rein

- Reindrift over svært store områder i Norge og i svært forskjellige miljøer.
- Rovvilt rapporteres som den viktigste tapsårsaken og at det er størst tap av kalv.
- Sult og sykdom rapporteres å ha en mindre del av tapet.
- Over store områder er tamrein det viktigste byttedyret for gaupe og jerv.

Tap som vesentlig overstiger det normale

- **Rovvilt**
- **Fôrmangel**
- **Sykdom**
- **Parasitter**
- **Ulykker**
- **Annet**

Dyrevelferdsmessig umulig å veie tapsårsaker opp mot hverandre.

Tap og risiko

- Tap på beite medfører dyrelidelse, uansett **årsak**.
- I utgangspunktet ikke ansett som unødige.
- En grense for hvor mye som kan aksepteres innenfor dyrevelferdlovens bestemmelser.
- "Normaltap" sau 4% (2% for voksne, 6% for lam)
- Normaltap rein?
- Dyreeier har ansvar for å redusere tapet mest mulig
- **Det er ikke ulovlig å ha tap eller skader på beitedyr selv om velferden for de dyr det dreier seg om isolert sett er uakseptabel**

Rovdyrangrep

- Fører ikke alltid til rask avliving.
- Ofte betydelig skadebiting.
- Bitt og rivskader kan raskt utvikle seg til betente sår.
- Stress og frykt i flokken.
- Kalvene kan lett komme bort fra mødrene.
- Morløse kalver er svært sårbare.
- Mange dyr overlever flere angrep før de selv blir tatt.

Tiltak

- Hovedmålet med forebyggende tiltak mot rovviltskader er å redusere muligheten for kontakt mellom beitedyr og rovvilt.
- Tiltakene må ikke virke skadeforskyvende.
- Skal ikke føre til dårligere dyrevelferd.

Ulike tiltak

- Bruk av radiobjeller – elektronisk overvåking
- Intensiv gjeting
- Transport til mindre rovdyrutsatte beiteområder
- Tilleggsfôring om vinteren
- Tidlig slakting av kalv
- Uttak av rovvilt
- Skadefelling rovvilt.
- Kalving i gjerde?

Virkemiddelbruk

- **Proporsjonalitets-/forholdsmessighetsprinsippet** ; det ikke skal gripes inn i den enkeltes rettigheter og interesser i større utstrekning enn det som anses nødvendig for å oppnå at regelverket følges. Det skal videre foreligge forholdsmessighet mellom mål og middel. Dette blir en konkret vurdering av de faktiske og faglige forholdene i saken.
- **Opptrappende virkemidler** skal brukes når resultatene av innledende virkemidler uteblir. Generelt skal alltid virkemidler benyttes med økende styrke inntil formålet er oppnådd
- Veiledning, påpeking av plikt, enkeltvedtak, tvangsmulkt, overtredelsesgebyr, aktivitetsnekt.

Rolleavklaring.

Eiers ansvar:

- holde dyr i tråd med gjeldende regelverk, inkl. utrede tapsårsak på beite og iverksette relevante tiltak (uten at Mattilsynet fatter vedtak).

Mattilsynets ansvar:

- føre tilsyn med at dyreeier følger opp sitt ansvar og fatte nødvendige vedtak for å oppnå etterlevelse av regelverket og forebygge lidelser for dyr.
- ha dialog med andre instanser og **gjøre dem kjent med dyrevelferdsutfordringer bl.a. knyttet til tap på utmarksbeite** for å bidra til at de samlede forvaltningstiltak, herunder også tiltak rettet mot rovvilt, best mulig kan bidra til å redusere lidelser og tap av beitedyr»
- *Mattilsynet samarbeider både med fylkesmenn, Rovviltnemnd og næring for å bidra til at beitedyras velferd ivaretas best mulig,*

Takk for meg 😊

